

Başvuru Numarası : 2024/1466
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.03.2025/56
Karar Numarası : 2025/133
Başvuran : Ö.B.T.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunmasından dolayı öğrencisi olduğu Hukuk Fakültesi sınavlarına katılmasına izin verilmeyerek eğitim hakkının engellendiği ve eşitlik ilkesine aykırı davranıldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi olduğunu, 2022-2023 eğitim öğretim yılının birinci döneminde sınavlara jandarma nezaretinde, ikinci döneminde ise çevrimiçi sınavlara girerek birinci sınıfı tamamladığını,

b. 2023-2024 eğitim öğretim yılında ise Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının (YÖK) 17/11/2023 tarihli ve ... sayılı yazısı ile İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığının ... sayılı yazısıyla derslere devam zorunluluğu bulunduğu gerekçe gösterilerek sınavlara girmesinin engellendiğini,

c. Eğitim hakkının ihlal edildiğini, öğrencisi olduğu fakültede fiilen devam zorunluluğunun uygulanmadığını, önceki yıllarda İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların eğitimine devam ettiğini, sınavlara katılmasının engellenmesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia etmektedir.

3. Muhatap İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın 2020 yılında ... numarasıyla Fakülteye kayıt yaptırdığı, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olduğundan dolayı sınavlara jandarma personeli nezaretinde katıldığı,

b. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 17/11/2023 tarihli ve ... sayılı yazısıyla kapalı ceza infaz kurumlarında barındırılan mahpusların derslere devam edememesinden ötürü sınavlara girme hakkının bulunmadığına karar verildiği,

c. Başvuranın, kendi talebi ile 2023/2024 eğitim-öğretim dönemi için Fakülte'deki kaydını dondurduğu ifade edilmektedir.

4. Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

a. Mahpusların öğrenim gördüğü okul tarafından uygun görülmesi durumunda sınavlara katılmasının mümkün olduğu,

b. Başvuranın öğrenim gördüğü İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı tarafından gönderilen yazıda, başvuranın ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğu bulunduğundan sınavlara girme hakkının bulunmadığının belirtildiği, bu sebeple başvuranın sınavlara katılamadığı ifade edilmektedir.

5. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvurandan alınan yazılı görüşte özetle:

a. Daha önce sınavlara katılmasına izin verilirken mevcut eğitim-öğretim döneminde izin verilmemesinin öngörülebilirlik ilkesine aykırı olduğu,

b. Fakültede derslere devamın takibi için yoklama yapılmadığı, yoklama usulü mevcut değilken kendisine devamsızlık gerekçesiyle sınavlara katılma hakkının verilmemesinin eğitim hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlali anlamına geldiği ifade edilmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesine göre: "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. (...) Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz (...)*"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

8. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön inceleme*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre: "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği (...) yönlerinden incelenir.*"

10. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesine göre: "(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

11. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

13. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesine göre: *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."*

15. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesine göre: *"Kimse, eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir (...)"*

16. 6/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun *"Diploma alma, ders kredilerinin hesaplanması, öğrencilik haklarından yararlanma ve sınavlar"* başlıklı 44'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre: *"Yükseköğretim kurumlarında, öğretim faaliyetlerinin üç dönemi aşmamak üzere yıl içinde kaç döneme ayrılarak sürdürüleceği; her bir dönemde alınması gereken asgari ve azami kredi miktarları; her bir diploma programının diplomayı almayı hak eden kişiye kazandıracağı bilgi, beceri ve yetkinliklerin neler olacağı ve bunların ölçme ve değerlendirmelerinin nasıl yapılacağı; hazırlık sınıfı veya başka yollarla yabancı dil yeterliliğinin nasıl kazandırılacağı ve yabancı dil bilgi düzeyinin nasıl ölçüleceği; kayıt, devam, uygulama, tez ve teorik ders içerikleri, ön şartlı dersler, sınav çeşitleri ve bunların ders başarı notuna katkısı; öğrencilerin mezuniyet sonrası istihdamına ilişkin olarak bilgi, görüş ve tecrübelerine ihtiyaç duyulan kişileri ifade eden dış paydaşların diploma programlarına ilişkin değerlendirmelerinin alınması; diğer yurt içi ve yurt dışı yükseköğretim kurumlarından alınan derslerin kredilerinin intibakının sağlanması; ilgili programın tamamlanmasına yönelik önceden kazanılmış yeterliliklerin tanınması; farklı diploma programlarından bazı derslerin alınmasıyla yandal veya çift anadal yapılması; diploma alınabilmesi için, uygulama, teorik, uzaktan veya açıköğretim özellikleri ile eğitim-öğretimin devamına ilişkin diğer hususlar, Yükseköğretim Kurulunun bu konularda belirlediği temel ilkelere uygun olarak yükseköğretim kurumları senatoları tarafından belirlenir."*

17. 2547 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (u) bendine göre: *"Örgün Eğitim: Öğrencilerin, eğitim - öğretim süresince ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğunda oldukları bir eğitim - öğretim türüdür."*

18. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un *"Öğretimden yararlanma"* başlıklı 76'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır."*

19. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "Öğretimden yararlanma" başlıklı 89'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre: "(1) Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır. (...)"

20. 21/9/2010 tarihli ve 27706 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İstanbul Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin "Devam zorunluluğu" başlıklı 19'uncu maddesine göre: "(1) Öğrenci, 37'nci maddede belirtilen gerekçeler dışında devamsızlık nedeni ne olursa olsun, ilk kez aldığı derslerin en az % 70'ine ve varsa teorik ders dışındaki her türlü uygulama çalışmasının en az % 80'ine devam etmek zorundadır. (2) Tıp, Diş Hekimliği ve Eczacılık Fakültelerinde klinik/pratik uygulama derslerine devam zorunluluğu her bir uygulama bakımından ayrı ayrı hesaplanır. (3) Bu maddenin birinci fıkrasında belirlenmiş olan devam şartlarının herhangi birini sağlamayan öğrenciler, akademik takvimde belirtilen yarıyıl/yılsonu sınavlarının öncesinde ilan edilir. Devamsız öğrenciler, ilgili dersin yarıyıl/yılsonu sınavına alınmaz ve başarısız sayılır."

21. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 46/1 sayılı Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümler konulu Genelge'nin "Eğitim-Öğretim Çalışmaları" başlıklı dördüncü bölümünün "F- Yüksek Öğretim Çalışmaları" kısmında; "(1) Herhangi bir yüksek öğretim kurumuna devam ederken tutuklanan veya hüküm giyen öğrencilerin ya da ceza infaz kurumundayken üniversite sınavını kazanan hükümlü ve tutukluların kapalı ceza infaz kurumlarından, okullarının kabul etmesi durumunda, dış güvenlik görevlisi muhafazasında, açık ceza infaz kurumlarından iç güvenlik görevlisi nezaretinde ara, yıl sonu, bütünleme ve mazeret sınavlarına katılmaları sağlanacaktır. Talebi olması hâlinde okullarının kabul etmesi koşuluyla kayıt dondurma işlemi yapılması için girişimlerde de bulunulacaktır. (...)" hükmü yer almaktadır.

22. Başvuran, başvuru dilekçesinde kapalı ceza infaz kurumunda bulunmasından dolayı eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

23. Başvuru ekinde yer alan Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının "Tutuklu ve Hükümlülerin Öğrenimleri" konulu tüm üniversitelere gereği için gönderilen 17/11/2023 tarihli ve ... sayılı yazısında, örgün öğretimde derslere devam zorunluluğunun bulunduğu, derslere devam etmeyen öğrencilerin derslerin vize ve finallerine girme hakkının bulunmadığı, yükseköğretim kurumlarının örgün öğretim programlarında öğrenim görmeye hak kazanan ancak kapalı ceza infaz kurumlarında tutuklu veya hükümlü öğrencilerin derslere devam edemeyecek olmaları nedeniyle ara, yılsonu, bütünleme ve mazeret sınavlarına girme haklarının bulunmadığı belirtilmiştir.

24. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvuruları ile ayrımcılık yasağı ihlalleri kapsamındaki başvuruları inceleyerek karara bağlamak Kurumun görevleri arasında sayılmış olup yukarıda yer verilen mevzuat ve içtihat hükümleri çerçevesinde eğitim hakkı kapsamında olduğu değerlendirilen başvurunun, Kurumun başvuru incelemesi yapacağı alanlar kapsamında olmadığı değerlendirilmiştir.

25. Başvuranın iddia ve talepleri yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesine göre Kurumun görev alanına girmeyen başvurunun inceleme şartlarını taşımadığı ve bu nedenle kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye